

Увләр болн эрт хаврар хө хургьлуллгын—селәнә

Эдл-ахун эрки чиртә тәр

Хальмг таньгьчин селәнә эдл-ахун куч-көлсчир, КПСС-и Центральн Комитетин болн Советск правительствин илгәси бичгин хәрүд, эврәннь эв-аргьан болн бәәх көрнэгән олзлхан тоолдж, олна мал өс-лгьиг улм цааранднь делгүрүлхин төлә, ноосавлгьиг икдүлхин төлә болдж йовх оln-амтнә ноолданд орлцдж, эн джил хөбнә тоог күс-дундур холван икдүлх, 1960 джилин чилгч күртл хөбнә тоог улм икдүлдж, эс гидж 1956 джилнәр дүнцүлхлә, хойр холван икдүлх даалгьврмуд авцхав.

Мана таньгьчин цуг колхозмудт болн совхозмудт хөбдин өслтиг болн теднәс ик ноос киргьджд авхиг улм икәр өсгджд элвәх эв-аргь дегд ик бәәнә. Тер учрар ик чиртә эн көдлмшт колхозникуд болн совхозмудин көдлмшчир, эдл-ахун селәнә цуг специалистир, хөбчир чидл-күчән хәәрлгго орлцх зөвтә.

Хө өсглгьнә көдлмшт өмн нүүрт йовгч дамшлтиг цааранднь эв-аргьинь олдж, цуг колхозникудт болн совхозмудин көдлмшчирт сургьмджд өгч тархах эрки тәр мөн. Эн эв-аргьин нег эрки чирнъ иим болджана: хөбдән увлин цагла хургьлулдж авхла, хаврин цагла хургьлулдж авснд дорхнь сән болдж гарна. Улгүрнь, Элст балгьсна „Страна Советов“ гилг колхоз энджл январь болн февраль сармудт хургьлсн зун хөн болгьнас 135-138 толгья хургь авсн бәәнә. Гарсн хургьдан кошарно-базовый эв-аргьар өсгджд авсн учрар, нег чигн гару уга, хургьдиг июль сарла киргьджд болджана. Целинн района „Ленинский“ совхозин ах хөбч үр Кочергин М. 670 нәәднр хөбдиг август-сентябрь сармудт сән хуцмудла харгьулдж, увләр хургьлулв. Тер хөбдәсн 813 хургьд авб. Ода тер хур-

гьднь 20-22 килограмм татна. Увләр гарсн хургьд таргьн-цатхлнь, эрүл-дорул болн сәәнәр өсджд йовцхана.

Ода ах хөбч үр Кочергин хөбдән увләр хургьлулхин төлә хөбдин чинәгьинь ясрулдж, таргьлулдж йовна. Хөбдән сән өвстә идгт хәрүлдж, чинәгьинь ясрулхин төлә өрүнасхн серүнд болн сөбднь чигн хәрүлдж, эн цаглань услдж хөбдән хәләдждәнә.

Увләр гарсн хургьд 4-5 сарин эргид сәәнәр бооджджд өсәд, зунн халун гань сәәнәр даана. Өмн нүүрт йовх колхозмудин болн совхозмудин дамшлтиг хәләхлә, увләр гарсн хургьд серглин-дерглин болад, гемтлгьн багь болдмн. Хаврар гарсн хургьд болхла зунин халунд тесджд чадлго, эцәд, муурад йовдг сам бәәнә.

Январь-февраль сармудт гарсн хургьд тер джилдән июньюль сармудт киргьгдх зөвтә. Дундлад келхлә нег хургьнас 1,2-1,8 килограмм ноос киргьджд авгдхмн, теднәс киргьгджд авсн нооснь утарн 4-4,4 сантиметр болна. Тиигәд колхозмуд болн совхозмуд увләр гарсн хургьдәсн кесг мингьн центнер негр ноос киргьджд авхмн, эврәннь ору деерән негр кесг сай арслнь олз-орудж авч чадхмн.

Колхозмудт болн совхозмудт бәәх цуг нәәднр хөбдәс 70 процент хөд увлин цагла хургьлдгар кехин төлә тедниг сән идгт хәрүлдж, цаглань услдж, таргьлулдж белдх кергтә. Дакад хаша-хаацинь ясджд, шинәс бәрдж, увлзх газртнь тедждәлинь, хот-хоолинь эртәс белдхмн. Увләр хургьлх нәәднр хөбдиг август-сентябрь сармудт эрк биш искусствени көглә харгьулдж, 1958 джилин январь болн февраль сармудт хургьлулдж кех керг йир ик чиртә тәр болджана.

Цуг селәнә эдл-ахун специалистир болн увләр хөбдән хургьлулдж авсн дамшлтта

сән хөбчир таньгьчин цуг хөбчирт сургьмдждан өгч, шишлнь цәәлгьврин көдлмш делггүрүлгьн—өдр болгьн кегдх эрки тәр болдг.

Колхоз болн совхоз болгьнар увләр хургьлх хөбдт өвс, силос болн концентрат белджд авхмн. Джилдән нег хургьлх хөбд гурви центнер сән өвс, 2,5 центнер эрднь-шишән силос болн 40 килограмм концентрат белджд авхмн.

Ик гару гаргьл уга хөбдт дулан хаша тосхджд авхин төлә, эртәснь газр малтджд, хаша тосхджд авцхах кергтә. Тер газр-хашас гүүнәрн 1,5 метр утдан 50-60 метр болн өргидән 6-7 метр болх зөвтә, деерк оран тәвцнь ик бөдүн биш бахис, дакад деерәснь хулсар хучхмн, үүдд, рамксинь харгьагьар кехмн. Малтад кесн хашас кимд болдж тусна.

Киитн салькта болн шуургьта цагла тиим хашад хөбдиг болн хургьдиг бәрхлә дарахш. Улгүрнь, Элст балгьсна Сталинә нертә колхоз гурви джил дарагьар февраль сарла хөбдән газр малтад кесн хашад хургьлулдж авцхав.

Увләр хургьлулхин төлә нәәднр хөбдиг август-сентябрь сармудт көг тәвхләрн, 15-16 килограмм торгьн ноос өгдг сән тохмта хуцмуд олзлдж, искусствени кевәр көг тәвлгьн йир чиртә тәр болджана. Эн көдлмшиг шунмгьагьар куцәхин төлә мана крайд бәәдг кесг искусствени көг тәвлгьнә тәр хагьәдг государствени станц ик дөнъ-тус болхнь лавта.

Увләр хургьлулх хөбдиг, тер дотр джөблн болн шүрүн нооста хөбдиг сән торгьн нооста хуцмудла харгьулдж, өбрхн джилмүдин эргид цуг хөбдиг торгьн нооста хөбдт тохрахмн. Тегәд эн чиртә көдлмшиг күцәджд кехлә бидн орн-нутгтан улү икәр торгьн ноос өгч чадхвдн.

Зоотехник А. ДЖЕВАЛДЫКОВ.